

63. СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

І.В. Тюха, канд. екон. наук

Національний університет харчових технологій

Сучасний стан харчової промисловості України відображає наслідки багатьох економічних процесів. Умови функціонування сучасних підприємств характеризуються невизначеністю та динамічністю соціально-економічного середовища.

Доступність харчових продуктів, їх якість та екологічність впливають на рівень продовольчої безпеки держави, виступають індикаторами її соціальної стабільності.

Ефективне протистояння підприємств галузі змінам зовнішнього середовища стає можливим лише за умов здійснення випереджувальних заходів, спрямованих на збереження їх життєздатності та забезпечення конкурентоспроможності, тобто за умов постійного розвитку підприємства, що неможливе без вирішення проблем, які наявні сьогодні в тваринництві та рослинництві.

Важливість галузі для економіки нашої країни обумовлена її питомою вагою в загальних обсягах виробництва і реалізації промислової продукції, експортним потенціалом та обсягами податкових надходжень, які вона забезпечує. У 2013 році харчова промисловість займала друге місце за обсягами реалізованої продукції (перше місце традиційно посідає металургійне виробництво). Її частка становила 17 %, включаючи напої і тютюнові вироби. Однак, починаючи з 2008 року в Україні спостерігається зниження обсягів виробництва продуктів харчування. Та більш негативною, на нашу думку, є стійка тенденція до зниження темпів їх виробництва, якими характеризуються 2002-2013 рр. функціонування галузі. Це пов'язано і з низьким рівнем платоспроможного попиту, оскільки більш ніж у третини домогосподарств країни доходи на душу населення не досягають до прожиткового мінімуму, і з відсутністю системного підходу в державній політиці до забезпечення стабільного та ефективного зростання галузі. Як наслідок, відбувається зниження рівня прибутковості вітчизняних харчових підприємств.

Розвиток підприємств харчової промисловості тісно корелює з процесами розвитку вітчизняної економіки, яка в історичному аспекті пройшла три періоди (з точки зору використання резервів розвитку підприємства). Кожному періоду відповідає свій підхід до аналізу даної проблеми.

Перший підхід інтерпретує поняття резерви як нереалізовані можливості діяльності економічних підрозділів єдиної соціально-економічної системи. Цей підхід характерний для періоду планової економіки, твердого директивного керування. Невикористані резерви були пов'язані, в основному, із процесами недовиконання планових завдань, втратами в площині використання ресурсів.

У рамках другого підходу резерви розглядаються як потенціал розвитку, що виникає внаслідок якісного перетворення факторів ефективності. Цей потенціал міг бути виявлений і використаний за допомогою наукової організації праці, створення нових умов функціонування елементів економічної структури. Даний підхід історично пов'язаний з періодом бригадних форм організації виробництва, внутрішньозаводського госпрозрахунку.

Третій підхід відповідає періоду переходу до ринкової економіки, якому характерно дотримання закону економії часу. Економія часу із суспільної точки зору виражається в скороченні витрат живої й уречевленої праці, тобто в більше раціональному використанні матеріальних і трудових ресурсів.

З розвитком НТП доцільно виділити четвертий підхід пов'язаний з новітніми можливостями росту продуктивності праці, підвищення конкурентоздатності продукції й підприємства в цілому, ощадливого використання усіх видів ресурсів на основі новітніх знань та інтеграції інформаційних потоків.

Потрібно визнати, що технічне переозброєння підприємств харчової промисловості відбувається насамперед за рахунок іноземних інвестицій і саме вони нині визначають структурно-динамічні процеси в галузі.

Закономірностями сучасного економічного стану окремих галузей харчової промисловості є те, що одні з них перебувають у стійкому низькопродуктивному стані (борошно-мельна, круп'яна, цукрова галузі).

В низькопродуктивному стані з тенденцією сталого розвитку перебувають підприємства із виготовлення твердих сирів, овочевих та виноградних консервів.

На підприємствах з виготовлення ковбасних виробів, олії, переробки рису триває піднесення продуктивності, стрімко покращується їхня дохідність.

У стійкому та економічно вигідному стані перебувають підприємства, які переробляють картоплю та виноград. Це викликано стабільністю попиту на їхню продукцію.

На підприємствах пивоварної, м'ясної, консервних галузей відбувається інтенсивне вдосконалення основних засобів.

Сучасні економічні умови функціонування підприємств вітчизняної харчової промисловості повинні містити елемент постійного саморозвитку, що буде набувати прояву в поліпшенні значень показників ефективності їх діяльності та покращенні соціального клімату.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дейнеко Л.В. Розвиток стратегічного потенціалу харчової промисловості України / Л. В. Дейнеко, П. М. Купчак // Харчова і переробна промисловість. — 2011. — №6(358). — С. 5–9.

2. Глобальна продовольча безпека: монографія / О.Г. Білорус, М.В. Зубець, П.Т. Саблук, В.І. Власов. — К.: ННЦ «ІАЕ», 2009. — 486 с.

3. Цар Г.В. Основні тенденції та перспективи розвитку харчової промисловості України / Г.В. Цар // Збірник науково-технічних праць НЛТУ України. — 2013. — № 20.13. — С. 261–268.